

Гордієнко В.П.

ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Сучасне виробництво матеріальних благ є потужним негативним фактором впливу на навколишнє природне середовище, адже екологічні проблеми виникають саме тоді, коли мають місце інтенсивна господарська діяльність та широкомасштабне, екологічно не обґрунтоване залучення до виробництва природних ресурсів. Значний негативний вплив на навколишнє середовище має аграрний сектор економіки. Інтенсифікація землеробства, збільшення навантаження на земельні ресурси, безконтрольне застосування засобів хімізації в умовах низької техногенної культури призводять до погіршення якості ґрунтів, зниження їх продуктивності. Тому питання економічно ефективного та екологічно безпечного використання земельних ресурсів, а також вдосконалення існуючого механізму реалізації раціонального землекористування залишаються досить актуальними. Сучасний організаційно-економічний механізм ефективного використання земельних ресурсів має включати організаційно-правові, економічні, адміністративні, протекціоністські та донорські методи.

Організаційно-правові методи забезпечують регулюючий вплив за допомогою вдосконалення існуючої нормативно-правової бази раціонального використання та охорони земель. Нормативно-правова база включає велику кількість законодавчих актів, які регулюють питання раціонального використання земельних ресурсів та їх охорони. Водночас, можна констатувати той факт, що сучасний стан земельних ресурсів не забезпечує виробництво сільськогосподарської продукції в обсягах, необхідних для формування продовольчої безпеки і забезпечення сталого розвитку держави. Багато питань щодо збереження і невиснажливого використання земельних ресурсів України залишаються не розв'язаними і законодавчо не

врегульованими, серед них: призупинення деградаційних процесів ґрунтів, підвищення їх продуктивності, зменшення рівня розораності, контроль за якісним станом орендованих земель тощо. Потребує законодавчого врегулювання питання обліку якості землі. Якісна оцінка характеризує земельні угіддя за природними і набутими властивостями, що впливають на ефективність їх використання та екологічний стан. Саме якісна оцінка має визначати продуктивність земель, стабільність ландшафту, деградаційні процеси, що виникають під впливом господарської діяльності, забруднення ґрунтів важкими металами, радіонуклідами тощо. Всі ці фактори неодмінно повинні зазначатися в екологічному паспорті земельної ділянки і використовуватись при оцінці земельних угідь та бонітуванні ґрунтів.

Економічні методи забезпечення організаційно-економічного механізму раціонального землекористування, перш за все, повинні бути спрямовані на вдосконалення існуючих економічної, нормативної грошової та ринкової оцінок землі, які в сучасних умовах обов'язково мають враховувати вплив екологічних факторів. Проведені дослідження щодо методичних основ визначення оцінки земельних ресурсів показали, що врахування екологічних чинників є недостатнім, а отже потребує вдосконалення.

Адміністративні методи дозволять обмежити негативний вплив на земельні ресурси за допомогою стандартизації і нормування, ліцензування, лімітування, юридичної відповідальності та екологічної експертизи господарської діяльності.

Важливе місце в організаційно-економічному механізмі ефективності використання земельних ресурсів мають протекціоністські методи, які спрямовані на формування ринку екологічно чистої продукції в Україні. Ринок екологічно чистих товарів, як світовий, так і український, знаходиться тільки у процесі становлення, але саме він може стати основним фактором забезпечення стабільності розвитку економіки і дозволить розв'язати в комплексі економічні, соціальні та екологічні проблеми [1]. Основою розвитку ринку екологічно чистої продукції є біологічне землеробство, яке є

альтернативою традиційному і ґрунтується на основних екологічних законах, спрямоване на поліпшення структури ґрунтів, відтворення їх природної родючості. Крім того, екологічно чисті ґрунти є невід'ємною складовою екологічної безпеки держави. Саме якісний стан ґрунтів (їх родючість, забрудненість) опосередковано, через продукти харчування, впливає на здоров'я людей. Техногенно забруднені, деградовані, з низьким вмістом гумусу і поживних речовин ґрунти не можуть давати високі й сталі врожаї сільськогосподарських культур відповідної якості.

Вагоме місце у організаційно-економічному механізмі раціонального використанні земельних ресурсів відводить донорським методам, які у першу чергу включають у себе податкові та кредитні пільги для землекористувачів та землевласників, які займаються органічним землеробством. Держава має стимулювати суб'єктів господарювання до раціонального використання земельних ресурсів та їх охорони за рахунок компенсації затрат на поліпшення якості ґрунтів, зниження ставок земельного податку, звільнення від плати землекористувачів, які здійснюють заходи по охороні земель за власний рахунок, надання цільових субсидій, безкоштовної передачі техніки, добрив та інших матеріальних цінностей [2,3].

Ефективне вирішення проблеми поліпшення використання земель сільськогосподарського призначення на нинішньому етапі неможливе без виваженої і послідовної державної політики у цій сфері. Застосування гнучкої системи вищезазначених методів впливу на практиці дозволить призупинити деградаційні процеси, забезпечить покращення якісного стану земель, підвищення ефективності їх використання і сприятиме збільшенню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Література

1. Екологічний менеджмент [Текст]: Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлик. – К.: Знання, 2006. – 366 с.

2. Борисова В.А. Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції [Текст] // Економіка АПК. – 2001. - №10. – С. 8 – 11.
3. Федоров М.М. Економічне стимулювання суб'єктів господарювання за раціональне використання і охорону земель [Текст] // Екологічність продукції АПК: економіка та технологія/ Українська академія аграрних наук. – В 2-х т, Т.1. – Суми.: Козацький вал. – 300 с.